

Bonton

by [Radmila Solesa-Cetic](#) on Wednesday, February 2, 2011 at 1:17pm

Pravilima lijepog ponasanja nas opterecuju od momenta kad skuze da ono sto nam pricaju zaista dopire u nase bistrice glavice. I prije toga, roditelji, kad pruze nesto bebi koja je tek naucila sjediti, podsticu je da kaze "hvala". Neki nesvjesno, neki zato sto vjeruju da bebe sve upijaju kao spužvice. I svi su pravu.

Godinama kasnije, kad se nademo na nekoj vaznoj veceri, s nekim vaznim ljudima, s ljubavlju se sjetimo majke, bake, tetke, sretni sto znamo ta pravila lijepog ponasanja.

Pravila lijepog ponasanja, prikladni obicaju u drustvu, nisu svugdje isti. Moji decki su bili presretni kad su otkrili da u nekim zemljama treba podignuti da bi pokazao domacici kako je jelo prijalo.

Moj Senad je, davne 69, na poklon dobio Ilustirani Bonton Branka Ivkovicica. Uz Mesu i Ivu, to je bila jedna, od malog broja knjizica koje smo uspjeli ponijeti u "daleki svijet". I naravno, "davili" svoje decke s njom. Bili su zahvalni kad je trebalo vezati kravate za maturu, kad je doslo vrijeme da se impresioniraju curice...

Ni njih, ni nas, taj Bonton, niti bilo koji drugi, nije pripremio na ovo nase danas.

U tom Ivkovicicovu, tek na 127. stranici malo i zabaceno poglavlje kaze kako "za posjetu u slucaju smrti odlucit cete se samo ako ste s porodicom zaista u bliskom poznanstvu ili prijateljstvu. I u tom slucaju cete ispitati da li porodica prima posjete. Pri ovakvim posjetima uzet cete tamno odijelo, kao i za sahranu, a posjeta ce trajati vrlo kratko."

Jos stidljiviji paragraf kaze "ako je rijec o smrti osobe sa cijom porodicom niste u blizem poznanstvu, izrazit cete svoje saucisce na samom groblju, prije sahrane ili pismeno (na bijelom papiru bez crnog ruba), a mozete koristiti i posjetnicu."

I to je sve.

A sta poslije? Sta reci? Kako se ponasati?

Niko nas tome nije ucio. Nije bilo ni tetke, koja je eto, na malo visoj nozi, zna malo vise od svih u familiji. Nije bilo ni profesora ni predmeta koji bi te nasavjetovao sta reci majci koja je izgubila svoje cedo.

Cak joj ni neko posebno ime nismo dali. Kad dijete nema roditelja ono je siroce, kad zena izgubi muza, ona je udovica, obrnuto udovac. Imamo li ime za majku koja izgubi dijete? Kukavica? Crna kukavica? A otac?

S pocetka devedesetih, i ja sam, kao i mnogi, koji razumiju ovaj jezik kojim serviram svoje srce javnosti, sretala mnoge od tih majki. Kako sam i u veselju ona koja, cak i trijezna, grli sve oko sebe, tako sam i u tuzi, znala dati samo zagrljaj.

Poslije rata, kad je mojoj Vesni njen Mase otisao, iako smo rod, iako smo bliske, opet samo zagrljaj. Dugacak, nijem, i s onim " ne daj Boze nikome" u sebi. Ne daj Boze.

Svake druge godine, kad odem svome Biscu u posjet, pozvonim na vrata svojoj komsinici Esmi, ako je ne nadem u dvoristu, oko njenih ruza. Pogledam je, zagrlim dugo i nježno, svaki mi je put sve krhkija. Ne kazem nista. Obje na njenog Ziju mislimo.

A, kad sam svog druga Ahmeta srela...U njegovu sam kancelariju ulazila kao mladi novinar koji humorom rusi sve barijere formalne, generacijske, poslovne. Otac bi mi mogao biti, sinovi mu nesto mladi od mene, al' me je prihvatio kao "raju" i od neinteresantnih tema smo pravili zanimljive tekstove.

Godinama poslije, u Midzica mahali, uz Unu, srete mi se pogled s necim sto je bio moj drug Ahmet. Onako iz auta, osjetih bol njegovu, u sebi. Dva Sina. Dva Sunca. Dva Andela.

Bi mi drago sto sam u autu. Koliko dug i jak zagrljaj bi trebao biti? Sad mi krivo sto ne rekoh Senadu da zaustavi. Sad jedva cekam da ga sretnem, da mu se na ramenu isplacem, da kazem izvini, znam.

A kako se, u stvari, trebamo ponasati u takvim situacijama? Roditelji nas ne uce, bonton nas ne uci, skole nas ne uce, hodze i popovi nas ne uce.Ili, uce onome sto njima odgovara.

Svi imamo svoja vjerovanja, svi imamo svoje nacine. Za nikog, pa cak ni za oca Tinovog, ne garantujem da ce slijediti moja pravila "lijepog ponasanja" u ovoj, "nasoj" situaciji.

Nije "pristojno" meni reci - Znam kako ti je, i ja sam oca izgubio.

Izgubila sam i ja i znam, nije ni blizu. Senad oba roditelja, i zna, nije ni blizu.

Nije "pristojno" meni reci - Mozda, da probas jos jednu bebu, nije kasno za tebe.

Ni deset beba nikad nece i ne moze zamijeniti moga Tina.

Nije "pristojno" meni reci - Ti si jaka, preboljeces ti to.

Jaka jesam, preboljeti necu nikad. Samo cu nauciti da zivim s tim.

I, "najnepristojnije" je praviti se da se nista nije desilo.

Moja dusa urlice njegovo ime dvadeset cetiri sata dnevno, ja ocekujem, ako si mi prijatelj, zagrli me na tren, oslusni. Cuces.

A "pristojno" je sve s ljubavlju uradeno.

"Najpristojnije" kad neko njegovo ime s ljubavlju izgovori ili napise. Kad cuje neku pjesmu i sjeti se mog sina. Kad vidi neku sliku i pomisli na mog sina. Kad mi isprica neku anegdodu o njemu, najljepse. Moj Tin.

Mozda je on u nekoj drugoj dimenziji, u nekom boljem svijetu, ali, on je tu, ovdje. Sa mnom. S nama.

Bonton ne kaze nista, ali kaze da je "pristojno" postovati starije, starije od sebe, dame pogotovo.

O Kukavicama, da ne govorim...